

Узунів Сергій Опанасович,
аспірант кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДОВІРЧЕ УПРАВЛІННЯ СПАДКОВИМ МАЙНОМ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Необхідність приведення цивільного законодавства України у відповідність до сучасних суспільно-політичних та економічних умов, а також адаптація національного законодавства до законодавства країн ЄС відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [1], безпосередньо пов'язані із запровадженням широко розповсюдженої у зарубіжних країнах конструкції довірчого управління майном (трасту). Наукове дослідження, спрямоване на виявлення особливостей запровадження спадкового трасту в Україні, повною мірою актуалізується у контексті розпочатого процесу рекодифікації (оновлення) національного цивільного законодавства України.

У ЦК України у якості концептуальної засади використовується диспозитивний підхід законодавця до правового регулювання спадкових правовідносин. Суб'єкти спадкового права наділені правом самостійно вступати у договірні відносини, зокрема, щодо управління спадковим майном.

Досвід застосування ЦК України виявив суттєві недоліки в регулюванні певних правових понять та конструкцій спадкового права, що вимагає їх критичного наукового аналізу та переосмислення, зокрема, договорів довірчого управління у сфері спадкового права.

Серед вітчизняних наукових досліджень, в яких був проведений ґрунтовний аналіз розвитку спадкового права, а також здійснення та захисту спадкових прав, можна назвати дисертаційні роботи на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук Ю.О. Заїки «Становлення і розвиток спадкового права в Україні» (2007 р.), Л.В. Козловської «Теоретичні засади здійснення і захисту спадкових прав у цивільному праві України» (2016 р.) та О.Є. Кухарева «Диспозитивність в спадковому праві» (2020 р.). У доктрині приватного права України спадкові правовідносини також були предметом дослід-

джень таких правників, як С. Я. Фурса, І. В. Жилінкова, З. В. Ромовська, А. В. Гончарова, С. Я. Рабовська, Є. О. Рябоконт, О. П. Печений, В. В. Васильченко, Н. Б. Солтис, О. Є. Кухарев, О. О. Терехова, І. Я. Федорич, В. В. Васильченко та інших. Проте, незважаючи на низку праць з обраної тематики, існує потреба подальших наукових досліджень щодо визначення юридичної природи відносин з управління спадковим майном.

Запровадження в Україні інституту управління майном та, частково, довірчої власності має суттєві особливості. Оскільки ЦК України визначає право довірчої власності як особливий різновид права власності (ч. 2 ст. 316), то за договором управління майном право довірчої власності не виникає (ч. 5 ст. 1033). Отже, довірче управління не можна ототожнювати із довірчою власністю (трастом). У першу чергу, важливо враховувати, що об'єктом довірчого управління не можуть бути грошові кошти. Однак, у сфері спадкового права саме можливість довірчого управління грошовими коштами має важливе значення [2, с. 28]. Уявляється, що у цивільному законодавстві України за договором управління майном довірчий власник є за колом повноважень *sui generis* власником, однак не довірчим власником.

Слід зробити висновок, що українське законодавство запозичило континентальну модель довірчої власності (фідучії), яка на відміну від конструкції трасту, характерного для країн англо-американської системи права характеризується тим, що при встановленні фідучії не виникає право власності у однаковому обсязі у декількох осіб (дуалізм права довірчої власності). Системи цивільного права, на відміну, від систем загального права, не передбачають переходу до управителя права власності. У останнього виникає на передане майно особливе право довірчої власності. Тому слід з'ясувати які правомочності, у такому випадку, складають зміст права довірчої власності за договором на управління спадщиною.

Договір на управління спадщиною укладається нотаріусом з дотриманням вимог частини другої статті 212 ЦК України. При укладанні зазначеного договору нотаріус зобов'язаний пересвідчитись

у тому, що це майно було власністю спадкодавця на момент відкриття спадщини, про що зазначається в тексті договору з посиланням на реквізити відповідного документа (за наявності).

Договір на управління спадщиною носить самостійний характер. Суб'єктний склад договору становлять установник управління і управитель. Договір на управління спадщиною укладається на користь третьої особи – спадкоємця. Предметом договору виступає спадщина як особливий об'єкт цивільних прав, що має яскраво виражену специфіку, зумовлену спадковими правовідносинами. Управління спадщиною включає надзвичайно широке коло дій управителя, який фактично буде заміщати померлого власника майна, заступати його місце, вчиняючи будь-які необхідні дії, спрямовані на утримання, збереження, догляд, забезпечення дохідності об'єктів спадкового правонаступництва. У зв'язку з цим дії з управління спадщиною мають бути вчинені з належною дбайливістю, не суперечити закону і мати своєю метою зберігання та примноження вартості переданого в управління майна, здійсненні без невиправданого ризику можливих витрат так, як вчинив би на місці управителя сам установник за аналогічних обставин (довірче управління).

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21 березня 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
2. Венедіктова І. В. Співіснування інститутів довірчої власності і управління майном у цивільному законодавстві України. *Юридичний радник*. 2005. № 5. С. 28.